

singulis scilicet coronatis pro 90 cruciferis computatis, kapunk 13 frt 30 kr. rénes pénzben.

Ha tehát a 90 kr.-t $\times 9 = 810$ kr. Mivel egy rénes forintban van 60 kr., a kapott eredményt hatvannal osztanunk kell $810 : 60 = 13$ frt és 30 kr. Az eredmény tehát helyes.

Más helyen (szintén ezen évben) 81.75 koronás arany 90 rénes kr.-al számítva = 122 frt 37 rénes dénár, vagyis 1 koronás arany = $1\frac{1}{2}$ rénes frt = 1 m. frt és 20 dénár.

Ami már most a magyar és lengyel pénz ekkori viszonyait illeti, az a következő: Egy lengyel frt = 30 lengyel garassal; 100 magyar dénár = 33 lengyel garassal. A feljegyzések közül egy helyen 12 frt 9.5 lengyel garas = 11 frt 19.5 magyar dénárral. A lengyel 12 frt 9.5 garas összesen 369.5 lengyel garasnak felel meg, ha ezt az összeget osszuk 33-al, 11 f. 19.5 dénárnyi összeget kapunk eredményül, tehát az átszámítás helyes.

Egy más helyen 313 lengyel frt és 9 garas = 284 m. frt 82 dénárnak van átszámítva.

DR. IVÁNYI BÉLA.

Magyar és osztrák arany I. Ferdinánd alatt. Vonatkozással az itt előadottakra, érdemes lesz megvizsgálni, vajjon a „coronatus aureus“ valvatiója megfelelt-e ezen pénz törvényes súlyának? Ezen kérdés megállapítására a következő támpontokkal rendelkezünk. A birodalmi arany a 16. század közepe táján egyenlő értékű volt az osztrák arannyal. Utóbbi pedig 80 darabjával veretett egy $23\frac{1}{2}$ karátos finomságú bécsi márkából.¹⁾ Tehát egy finom bécsi márka aranyból $80 \times \frac{288}{282} = 81.699$ darab került ki. Hazánkban a 23 karát 9 grán finomságú budai márkából ugyanakkor 69 darabot vertek,²⁾ vagyis $69 \times \frac{288}{285} = 69.624$ darab került ki a finom budai márkából. A két márka súlyát *Belházy* legutóbb³⁾ a következő modern méreteken állapította meg: a budai márka (*B*-vel jelölve) = 245.5845 gr., a bécsi márka (*W*) = 276.2826 gr. A magyar arany (*M*) színsúlya tehát $\frac{B}{69.624}$, a bécsi-é (*O*) = $\frac{W}{81.699}$. E kétnagyság nem egyenlő, úgy hogy, ha a magyar arany bizonyos dénárszámra becsülteztetett (*Belházy* táblázatos kimutatásai alapján 1542–1547 között 136, 1547–1575 között 140 magyar dénár), akkor az osztrák arany ennél kevesebb dénárral ért fel. Felállítván a két egyenletet

1) *Newald*. Das öst. Münzwesen unter Ferd. I. Wien, 1883. 132–133 l. (1524. évre vonatkozólag). „Item österr. Ducaten sollen auf ain Wiennisch markh geschroten werden bis in achtzig stuckh, vnnnd vierthalben vnnnd zwaintzig grad fein Gold halten.

2) *Belházy*. A régi magyar pénzverési súlymértékek. Selmeczbánya 1889. 9. l.

3) *Wiener Numismatische Zeitschrift*. XXVIII. kötet. 1896. 186–188 l.

$$\begin{aligned} 69\cdot624 \times M &= B \\ 81\cdot699 \times O &= W \\ \text{miután } W &> B, \text{ tehát} \end{aligned}$$

$$69\cdot624 M + (W - B) = W = 81\cdot699 \cdot O.$$

A dénárszámokat kívánván megállapítani,

$$a) 69\cdot624 \times 136 + (W - B) = 81\cdot699 \times x$$

$$b) 69\cdot624 \times 140 + (W - B) = 81\cdot699 \times y \dots \text{ ebből}$$

$$x = \frac{69\cdot624 \times 136 + 30\cdot698}{81\cdot699} = \frac{9499\cdot562}{81\cdot699}$$

$$y = \frac{69\cdot624 \times 140 + 30\cdot698}{81\cdot699} = \frac{9778\cdot058}{81\cdot699} \dots \text{ tehát}$$

$x = 116\cdot8$, $y = 119\cdot7$, vagyis: a midőn a magyar aranyért 136 dénárt adtak, az osztrák (és birodalmi) aranyért 117 dénár járt, a midőn pedig a magyar aranyért 140 dénárt adtak, az osztrák arany 120 dénárba számított. Belházy különben „Régi magyar súlymértékek“ című értekezése fentidézett helyén állítja, hogy Bécsben a XVI. század közepéig egy 23 karát 8 grán finom márkából 79 arany veretett. Így a bécsi finom márkából $79 \times \frac{288}{284} = 80\cdot112$ darab osztrák arany került, a fenti egyenletek osztójául tehát ezen számot vehetjük. Így a két aranypénz értékelése lesz.

	1524. évi bécsi rendelet	Belházy adatai
136 magyar aranyforint	116 8	119·1
140 „ „	119·7	121·5

alapján meghatározott osztrák forint

Ha tehát a Fuggerek számtisztjei 1542—1544-ben a birodalmi forintokat 120 (három helyen!) — 124 (csak egy helyen!) dénárba számítják, újabb bizonyosság ez amellet, hogy a magyar és az osztrák pénzverés adatait Belházy helyesen fejtette meg. A 124 dénáros adat valószínűen régi, súlyosabb aranyokra vonatkozik, a másik három adat pedig megfelel a tényleges relációnak, mely a törvényest gyakran megelőzte, mely jelenség ismeretes és jellemzi a középkori pénzverési és pénzforgalmi viszonyokat. Törvényesen a magyar aranyforint csak 1547-ben értékeltetett 140 dénár összegben, tényleg azonban már jóval előbb, 1542—47-ben is. Kérdésünkre tehát a felelet, hogy a birodalmi (és osztrák) arany itteni valváltiója ezen pénz törvényes kihozatalának pontosan megfelelt.

KOVÁTS FERENCZ.